

## Nieuwe waarnemingen van Platte oesters *Ostrea edulis* Linnaeus, 1758 op gezonken boeien voor de kust van Nieuwpoort

Francis Kerckhof

Onlangs werden in de haven van Oostende 2 gezonken boeien, restanten van het ter ziele gegane mosselkweekproject voor Nieuwpoort, binnengebracht. Dat leverde interessante waarnemingen op.

### Belgische mosselen?

Wie herinnert het zich nog: het met veel poeha en politiek vertoon gelanceerde project om Belgische dan wel Vlaamse (Flanders Queen Mussel) mossels te kweken voor de kust van Nieuwpoort? In 2006 werd daarvoor een speciale zone voor Nieuwpoort aangeduid. Daarin dreven in 2007 een 20 tal grote metalen boeien (Foto 1). In 2010, toen het hele project roemloos ter ziele ging, dreven er een 100 tal.



Foto 1: Restant mosselboei augustus 2019 (Foto: Francis Kerckhof)

De boeien waren eigenlijk navigatieboeien, van hetzelfde type als diegenen die gebruikt worden voor de betonning van onder meer de vaargeulen. Of dat de meeste geschikte structuren waren, daar heeft men zich geen vragen bij gesteld. Bedoeling was om na te

gaan of het mogelijk was om voor de Belgische kust mossels te kweken, eigenlijk mosselzaad op te vangen en dat op te laten groeien tot volwassen mossels en die te commercialiseren. Aan de boeien was een touwwerk bevestigd waarop de mossels zich vestigden en groeiden. Tot het geheel vol hing met mossels en dan zouden de mossels geoogst worden. Aan mossels geen gebrek en ze groeiden als kool.

### **Vissen met belastinggeld en toch failliet**

Uiteindelijk bleken de boeien, als ze vol mossels hingen, erg (tè) zwaar. Voor het lichten van de boeien was daarom een speciaal vaartuig nodig. Dat vaartuig was geleased - niet gekocht! – van een Nederlandse firma, die, als puntje bij paaltje kwam en de tientallen Belgische boeien vol mossels opgehaald moesten worden, doodleuk aankondigde dat het vaartuig niet meer beschikbaar was (waarschijnlijk omdat het in Oosterschelde ingezet werd voor..... het lichten van Nederlandse boeien). De zowat 100 overblijvende boeien werden in 2010 dan maar in alle stilte opgevist en vernietigd.

Het opvolging van het project lag in handen van De Stichting voor Duurzame Visserij (SDVO) die ook de fondsen beheerde. Veel wijzer zijn we van de hele onderneming niet geworden, behalve dat er door SDVO enorm veel geld – overheidsgeld – over de brug werd gegooid. En daar lag blijkbaar niemand van de betrokkenen echt wakker van. Aan de hele zaak hing een “reukje” van onkunde en corruptie.

Ter illustratie een citaat uit een parlementaire vraag Wilfried Vandaele van 24 juni 2010 in het Vlaams parlement.

*“En intussen rijzen nieuwe vragen rond de manier van werken van SDVO. Een 100 –tal mosselboeien, die per stuk zo’n 25.000 euro hebben gekost, werden onlangs vernietigd. Ze werden gebouwd door Multitech, een dochteronderneming van het Oostendse Havenbedrijf. De ontmanteling gebeurde door de Nederlandse firma Duck Diving BV. Naar verluidt werd noch voor de bouw van de mosselboeien, noch voor de ontmanteling prijs gevraagd aan andere firma’s. “Ik krijg hoe langer hoe sterker het gevoel dat hier een pak overheidsgeld werd verkwist”.*

Alleen Europa bleef verantwoording vragen hoe een waaraan het subsidiegeld besteed was en kreeg, net als de andere overheden, geen antwoord. Toen Europa bleef aandringen, ging SDVO dan maar in 2015 failliet en verder het bleef oorverdovend stil.

### **Terug naar de boeien**

Niet alle boeien konden gerecupereerd worden. Ondertussen waren er verschillende, vermoedelijk 12, naar de zeebodem gezonken. Omdat sommigen daarvan een obstakel vormden voor de scheepvaart, moesten die gelicht worden. Nogmaals bijkomende kosten voor de gemeenschap. Het bergen startte onlangs en twee boeien werden geland: een in juli 2019 en een tweede eind augustus. Ik kon, eerder toevallig, de restanten bekijken.

Dikwijls verdwijnen naar de zeebodem gezonken objecten (wrakken bvb.), al dan niet tijdelijk, onder het sediment. Dat was blijkbaar niet het geval voor de boeien. De juli-boei

(51°13'45.8"N 2°38'26.6"E) moet volledig vrij op de bodem gelegen hebben, terwijl de augustus-boei (51°13'50.3"N 2°38'31.1"E) deels in het sediment gezonken was. Op die manier vormden de gezonken boeien eigenlijk een kunstmatig rif en dat bood mogelijkheden voor allerlei hard-substraatsoorten om zich daarop te vestigen.

### **Platte oesters**

Ik verwachtte een min of meer een gelijkaardig aangroei-gemeenschap aan te treffen als op de wrakken voor onze kust, met veel Zeeanjelieren, kokerbewonende vlokreeftjes en Tubularia. En dat was op het eerst gezicht ook zo. Maar toch bleken de boeien net iets interessanter dan verwacht. Om te beginnen vond ik op beide boeien Platte oesters *Ostrea edulis*. In eerste instantie op elke boei telkens 1 exemplaar.

Het eerste exemplaar, op de juli-boei viel mij onmiddellijk op omdat het wat uitstak en een typische Platte oester vorm had. Het exemplaar op de augustus-boei viel minder op omdat het erg plat was en overgroeid. Het leek wat op een Japanse oester *Crassostrea gigas* hoewel ik deze soort niet verwachtte. Dat het wel degelijk een Europese Platte oester was, dat bewees de aanwezigheid van chomata, kleine knobbeltjes, die te zien zijn rond het slot (Kerckhof et al., 2018).

Platte oesters kunnen moeilijk waarneembaar zijn, zeker wanneer ze overgroeid zijn door andere organismen of bedekt door een laagje sediment of door kokertjes van kokerbewonende amphipoden die met hun kokers een laag vormen dat met een Engels benaming "turf" genoemd wordt. En dat bleek ook nu het geval. Want toen ik weken later nog eens langs de wrakken passeerde, viel me op de augustus-boei een glanzende witte plek op. Het bleek de onderklep van een vrij grote Platte oester te zijn. De bovenklep was ondertussen losgekomen en lag even verder op de grond. Dus op de boeien hadden zich geen 2 maar 3 oesters gevestigd.

De oester op de juli-boei had een lengte van ongeveer 80 mm en een breedte, van top tot onderrand, van ongeveer 90 mm. Het exemplaar was moeilijk op te meten vanwege de nogal onregelmatige vorm en op de top had zich bovendien een grote zeepok *Balanus perforatus* (Vulkaantje) gevestigd. Het platte exemplaar van de juli-boei had ook een onregelmatig vorm en mat ongeveer 60 mm op 50 mm. De afmetingen van het grote, erg platte exemplaar, op de augustus-boei waren 110 mm lengte op 90 mm breedte. De drie oesters waren vermoedelijk 2 jaar (zomers) oud en hadden zich dus waarschijnlijk gevestigd in de zomer van 2018.

Eerder heb ik hier al melding gemaakt van enkele strandvondsten van jonge Platte oesters en ook die hadden zich afgelopen zomer (2018) gevestigd maar ook in 2017 (Kerckhof, 2018). Dat wijst erop dat voor onze kust in 2 opeenvolgende jaren vestiging van Platte oesters plaatsvond.

Deze waarnemingen, samen met die vermeld in Kerckhof et al. (2018) en Kerckhof (2018) tonen aan dat er, de laatste jaren, een regelmatige aanvoer is van Platte



oesterlarven, vermoedelijk afkomstig uit het oostelijke Kanaal waar nog enkele kleine relict-populaties voorkomen en dit kan er op wijzen dat de Platte oester aan een – voorzichtig – herstel bezig is.



Foto 2: Platte oester op de augustus-boei, overdekt met andere organismen (Foto: Francis Kerckhof)

### De verdere fauna (Foto 3 en 4)

Ik bespreek hier alleen de grotere en persistente organismen, aangezien ik de boeien pas enkele dagen na het lichten kon onderzoeken – veel kleinere organismen, zoals wormen en mobiele kreeftachtigen, waren ondertussen verdwenen of niet meer te herkennen.

Hydrozoa: op de boeien zaten natuurlijk veel Zeeanjelieren *Metridium senile* en erg opvallend waren talrijke zones met Zeerasp *Hydractina echinata*. Beide soorten beletten de vestiging van andere organismen. Verder hadden zich hier en daar kolonies van de Penneschaf *Tubularia indivisa* gevestigd, en ik vond ook nog de resten van Zeedraadachtige kolonies *Obelia* spp.

Bij de weekdieren vielen de talrijke en grote Muiltjes *Crepidula fornicata* op, met exemplaren tot 6,5 cm. En zowaar, er hadden zich ook mossels *Mytilus edulis* weten te vestigen, ze kwamen her en verspreid in kleine groepjes voor.

De borstelwormen Polychaeta waren vertegenwoordigd door de Driekantige kalkokerworm *Pomatoceros triqueter* (algemeen) en ook de Zandkokerworm *Sabellaria spinulosa* was present. Na verloop van tijd en zonder verstoring kunnen deze kokervormende soorten riffen vormen, maar dat was hier nog niet het geval. Verder vond ik nog enkele Geschubde zeerupsen *Lepidonotus squamatus*.

Merkwaardig waren de talrijke verspreid voorkomende exemplaren van het vulkaantje *Balanus perforatus* – in dit geval eerder Vulkanen, want het waren forse exemplaren. Er kwamen verschillende generaties voor, een indicatie dat deze zuidelijke soort nu toch wel echt goed gevestigd is in onze wateren. De Gekartelde zeepok, *Balanus crenatus*, de zeepok die in het subtidaal het meest voorkomt, was ook algemeen. Ten slotte vond ik op een van de Muiltjes enkele exemplaren van de Nieuw-Zeelandse zeepok *Elminius modestus* een soort die ik niet meteen verwachtte in dieper water (diepst ongeveer 13 m). De amphipoden *Jassa herdmani* en *Corophium acherusicum* hadden met hun kokertjes zones met turf gemaakt, daartussen resten van Porseleinkrabbetjes *Pisidia longicornis* en Ruige krabbetjes *Pilumnus hirtellus*.

De aangroei-gemeenschap op deze gezonken boeien lijkt sterk op die die ook op andere artificiële harde substraten, zoals wrakken, boeien, windmolens..... voor onze kust voorkomt, maar de vondsten van de Platte oesters en de Vulkaantjes maakten ze toch wel iets specialer.



Foto 3: Ruwe zeerasp en Muiltjes op de augustus-boei (Foto: Francis Kerckhof)



## Summary

The author reports on findings of European flat oyster *Ostrea edulis* on 2 wrecked buoys from a discarded aquaculture project off the coast of Nieuwpoort (Belgium). Three specimen were found on two iron sunken buoys that had been recovered in July and August 2019 after laying for some years on the sea floor. According to their size, the oysters must have settled in the summer of 2018. These findings once again illustrate that larvae of *Ostrea edulis* do occur in Belgian waters where they would settle on any suitable hard substratum.



Foto 4: Platte oester en Vulkaantjes op de juli-boei (Foto: Francis Kerckhof)

## Literatuurlijst

- KERCKHOF F, COOLEN JWP, RUMES B, DEGRAER S (2018) Recent findings of wild European flat oysters *Ostrea edulis* (Linnaeus, 1758) in Belgian and Dutch offshore waters: new perspectives for offshore oyster reef restoration in the southern North Sea. *Belgian Journal of Zoology* 148(1): 13-24.
- KERCKHOF F (2018). Recente strandvondsten van inheemse platte oesters *Ostrea edulis* Linnaeus, 1758 op de stranden van de westkust en het nut van lege schelpen van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*. *De Strandvlo* 38(4): 112-118.